

יד. תולעת שנוצרה וגדלה בבשר הדג ויצאה ממנו, אסורה²⁶.

בחלל הבטן. ראה בחלק הבדיקות ערך "דגים", פירוט אופני הבדיקה והניקוי בליווי תמונות. כמו כן בביצי דגי ים, כגון ביצים המשמשים ליצור סלטי "איקרא" (העשויים מדג הערינג) מצויים בדרך כלל תולעים אלו וצריכים לבדוקם היטב ולהסיר את התולעים לפני השימוש בביצים.

26. נתבאר לעיל שתולעים הנמצאים בבשר הדג מותרים. ויש לדון מה דינם אם יצאו מבשר הדג ונכנסו בחזרה, וכן מה הדין אם פירשו לגמרי מבשר הדג, או מה דינה של תולעת שחוציה בבשר וחוציה מחוץ לבשר. הדבר יתכן בדגי ים טריים, בהם התולעים עדיין חיים ולעיתים יוצאים מן הבשר לחלל הבטן וחוזרים בחזרה. וכן בעת הבישול עם התחממות המים הם נמשכים לחום ועלולים לצאת מן הבשר למים.

לגבי תולעים שיצאו מן הבשר: בהגהות אשר"י (פ') אלו טריפות סי' סט הגו' (ג) מביא את דברי הראב"ה (סי' אלף צג) המתיר תולעים שבגבינה אפילו פירשו לגמרי. וע' מרדכי שההיתר הוא רק אם פירשו על גבי הגבינה אבל אם פירשו לגמרי וודאי אסורים. ובהגהות שער דורא (אות קמ"ס"ב ד"ה והרא"ש) ז"ל: "והרא"ש כתב תולעים הגדלים בבהמה, שבין עור לבשר, אסור לאוכלם לפר"ת וברגים מותר. הכי נהוג שלא להקפיד לאכול דגים שיוצאים מגופן תולעים לבנים ורגילים לצאת מקצת ולחזור, ואנו קורין אותן שויברין ולפעמים נמצא במעיהם אותם תולעים וכשנמצאים במעיהם רגילים להשליכן, אפשר משום דמאוסים, אבל כשיוצאין מגופן וחוזרים אין מקפידים דניכר וידוע דמגוף הדגים קאתו, והיינו רביתיהו לצאת ולחזור, מהרא"י ז"ל, ובס"ק א' הביא עוד, "שדוקא לא פירשו ע"ג חתיכה, אבל פירשו ע"ג חתיכה אסורים" עכ"ל. והרמ"א (סימן פד סע' טז) פסק כותיה. וע' ש"ך (ס"ק מו) שהמהרא"י הנ"ל התיר גם כשקופצים מהגבינה לקערה ומטעם הנ"ל דהיינו רביתיהו. והפ"ח (ס"ק נה) והפ"ת (ס"ק כט) פליגי על הכרעת הרמ"א ואוסרים. ע' פלתי (סי' פד ס"ק ח) שהאריך בזה וכתב: "לכן וודאי

ששת בריה דרב אידי, קוקיאני אסירי (רש"י: תולעים שבכבד ושריאה). מאי טעמא מעלמא אתי (רש"י: שבלעתן הבהמה עם האוכלים ותחילתן שרצו על הארץ) וכו' והלכתא קוקיאני אסירי". לדברי רש"י הדיון הוא על תולעים הנמצאים באברים הפנימיים של בהמה, והם אסורים היות וכבר שרצו על הארץ ורק לאחר מכן הבהמה בלעה אותם.

לעומת זאת מביאים תוס' (ד"ה קוקיאני אסירי) וכן הרא"ש (סי' סט) והרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ג פג:) שר"ת חולק על רש"י ומבאר שקוקיאני אלו תולעים בתוך דגים, שהם אסורים. וכן ביארו הגאונים (רשב"א). וכן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' פד סע' טז): "והנמצאים בדגים במעיהם אסורים". ומבאר הט"ז (ס"ק כא): "דמעלמא אתו ונכנסו דרך חוטמו בשעה שהדג ניים". וע' בביאור הגר"א (ס"ק מב). [אמנם הפמ"ג (סי' פד שפ"ד אות מג) מבאר שהם אסורים מטפק שמא מעלמא הם]. ובפרי"ח (ס"ק מה) מוסיף: "אם נמצאים במוח בכבד אסורים דמעלמא קאתי וכו' ואם נמצאים במעים אסורים משום שבלעתם עם האוכלים". והחכ"א (סימן לח סעיף כח) אוסר גם אלו שבתוך הפה ובאוזניים ובמוח. וכן הובא בערוה"ש (ס"ק פט). ובכח"ח (אות קמח) מביא בשם הזבח"צ שיש להזהר להסיר המעיים של הדגים אשר ניצודים באמצעות תולעים [פתיון].

בדרכ"ת (ס"ק קסח) דן על תולעים הנמצאים בצמוד לשדרת הדג. ומביא בשם השולחן גבוה (ס"ק נא) המתיר, אלא שנוהגים להוציאו משום מיאוס. ויש להבין מהו החילוק בין תולעת זו לשאר תולעים שבתוך הדג.

בימינו מצויים תולעים קטנים בחלל הבטן ועל האברים הפנימיים של דגי ים שונים (ראה תיאור מפורט בחלק הבדיקות). היות והמון העם אינו מתמצא בחשש התולעים המצויים בחלל הבטן, ראוי שברגים בהם מצויה נגיעות גבוהה [כגון בדג אדום (רוטבש)], תינתן הוראה לדייגים בחו"ל להסיר את צדדי חלל הבטן או לפחות לחייב לציין על אריזת הדגים שיש לבדוקם ולנקותם היטב

א"ת מנחם א"ר